

A munkaerőpiac áttekintése

A piac

- Mi a piac?
- Tervezés vs. piaci koordináció
- Munkaerőpiac:
  - A munkaerő összes szolgáltatásának összes vásárlójából és összes eladójából áll, illetve ezek számára teszi lehetővé e szolgáltatások cseréjét
  - Helyi, országos, közösségi, nemzetközi
  - Ágazati-szakmai (kongruencia)
  - Egy vevő/eladó több részpiacon is jelen lehet
  - Intézmények és szervezettség
  - Belső vs. külső piacok
  - „Bérleti” piac

Munkapiac és népeesség

- Teljes népeesség (POP)
- Munkaerő-forrás = munka szempontjából számba vehető népeesség (POP_{LF})
- Munkaerő állományon kívüliek (NILF): nem tudnak vagy az adott bérszinten nem akarnak munkát vállalni
  - Eltartottak: nincs saját jövedelmük
  - Munkapiacon kívüli keresettel rendelkezők: van saját jövedelmük
- Munkaerő-állomány = gazdaságilag aktív népeesség (LF): tudnak és az adott bérszinten akarnak is munkát vállalni
  - Foglalkoztatottak (E): akik alkalmazásban állnak vagy önfoglalkoztatók
  - Munkanélküliek (U): akik az adott bérszinten hajlandóak dolgozni, keresnek is, de nem találnak állást.
- Státusok közti áramlások:
  - Kilépés & állományon kívül helyezés ($E \rightarrow U$)
  - Munkahelyre való új felvétel vagy visszahívás ($U \rightarrow E$)
  - Nyugalomba vonulás & lemorzsolódás ($U \rightarrow N$)
  - Új belépés & visszalépés ($N \rightarrow L$)
- Feszés a munkaerőpiac, ha nehéz munkavállalót találni, laza, ha könnyű (a munkaadók oldaláról definiáljuk)

Leggyakrabban számított mutatók

- Részvételi hányad (p) = LF/POP_{LF}
- Foglalkoztatási ráta (e) = E/POP_{LF}
- Munkanélküliségi ráta (u) = U/LF

- Állás-betöltetlenségi ráta (v): $V / (V+E)$

- Két fontosabb adatforrás:
  - KSH, Eurostat

A munkaerő-piaci mutatók mérése a gyakorlatban

- Az elméleti kategóriák tökéletesen nem felelhetnek meg a valóságnak, ezért a gyakorlati mérés során kompromisszumot kell kötni.
- A mérés végzésekor alkalmazott mérési definíciók nem tévesztendőek össze a valódi (elméleti) definíciókkal! Ezért elemzéskor tisztázni kell, miben térnek el ezek egymástól, és ennek megfelelően kell megfogalmazni a következtetéseket is.
- Néhány fontosabb munkaerő-piaci adatforrás:
  - KSH (<https://www.ksh.hu/munkaeropiac>)
  - NFSZ (https://nfsz.munka.hu/Lapok/full_afsz_kozos_statiztika.aspx)
  - GVI (http://gvi.hu/adatok/online_adatbazisok)
  - ILO (<http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/lang--en/index.htm>)

KSH definíciók

- **Foglalkoztatott** az, aki az adott héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, illetve rendelkezett olyan munkahellyel, ahonnan átmenetileg (betegség, szabadság stb. miatt) volt távol.
- **Munkanélküli** az, aki az adott héten nem dolgozott, és nincs is olyan munkája, amelyből átmenetileg hiányzott; a kikérdezést megelőző négy hét folyamán aktívan keresett munkát; két héten belül munkába tudott volna állni, ha talált volna megfelelő állást, illetve már talált munkát, ahol 2002-ig 30, 2003-tól 90 napon belül dolgozni kezd.
- **Gazdaságilag aktívak:** azok, akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.
- **Gazdaságilag nem aktívak** azok, akik a vonatkozási héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres jövedelmet biztosító munkájuk, és nem is kerestek munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni.
- Az inaktívakon belül a nyugdíjban, egyéb ellátásban, járadékban részesülők létszáma tartalmazza a saját jogú öregségi nyugdíjban; korhatár előtti ellátásban; rokkantsági, rehabilitációs vagy egyéb egészségkárosodási ellátásban; özvegyi, szülői hozzátartozói nyugdíjban; ideiglenes özvegyi nyugdíjban részesülőket.
- **Passzív munkanélküli:** a gazdaságilag nem aktívak közül az, aki szeretne dolgozni, és két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást, de nem keres munkát, mert foglalkoztatását reménytelennek látja.
- **Nyilvántartott álláskereső (NFSZ):** az a személy ... akit az állami foglalkoztatási szerv álláskeresőként nyilvántart.

KSH definíciók

- **Aktivitási arány:** a gazdaságilag aktívak a megfelelő korcsoportba tartozó népesség százalékában.
- **Munkanélküliségi ráta:** a munkanélküliek a megfelelő korcsoportba tartozó gazdaságilag aktív népesség százalékában.
- **Foglalkoztatási arány:** a foglalkoztatottaknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya.

KSH definíciók

- **Üres álláshelyek száma:** megfigyelésére 2004-ben került bevezetésre az Eurostat ajánlásain alapuló statisztika. A definíció szerint üres álláshelynek számít az adott munkáltatónál újonnan létesített, megüresedett, illetve olyan, a közeli jövőben (3 hónapon belül) megüresedő álláshely, melynek munkaszerződéssel alkalmazott munkaerővel történő betöltésére a munkáltató aktív lépéseket tesz (pl: hirdetés, pályázat útján, kapcsolatfelvétel az Állami Foglalkoztatási Szolgálattal, magánközvetítő cégen keresztül, kollégák, barátok, ismerősök segítségével stb.). Nem tekintendő üres álláshelynek az, ahol a munka végzését munkaerő-kölcsönzéssel, egyszeri (eseti) megbízással vagy vállalkozói szerződéssel kívánják megoldani és az sem, amelyet saját dolgozó áthelyezésével vagy munkadíjban nem részesülő, kötelező szakmai gyakorlaton lévő tanulóval, hallgatóval kívánnak betölteni. Nem tekinthetők továbbá üres álláshelynek a munkavégzésre irányuló jogviszonyban lévők, de munkavégzésre nem kötelezettek – tartósan távollévők – fenntartott álláshelyei sem (gyed, gyes, sorkatonai szolgálatot teljesítő, 1 hónapnál hosszabb ideje betegség vagy fizetés nélküli szabadság miatt távollévő).
- **Az üres álláshelyek aránya:** üres álláshelyek száma az összes álláshely (szervezet tevékenységében foglalkoztatottak létszáma + üres álláshelyek száma) százalékában.
- **A bejelentett betöltetlen álláshelyek száma (NFSZ):** A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálathoz bejelentett, munkaközvetítésre rendelkezésre álló munkalehetőségek száma az időszak végén.

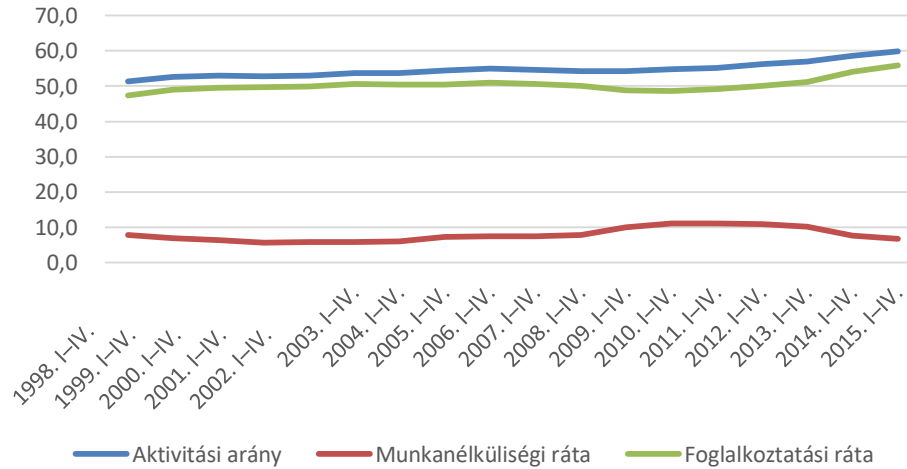

Amikor a munkaerőt nem csak bérlik...

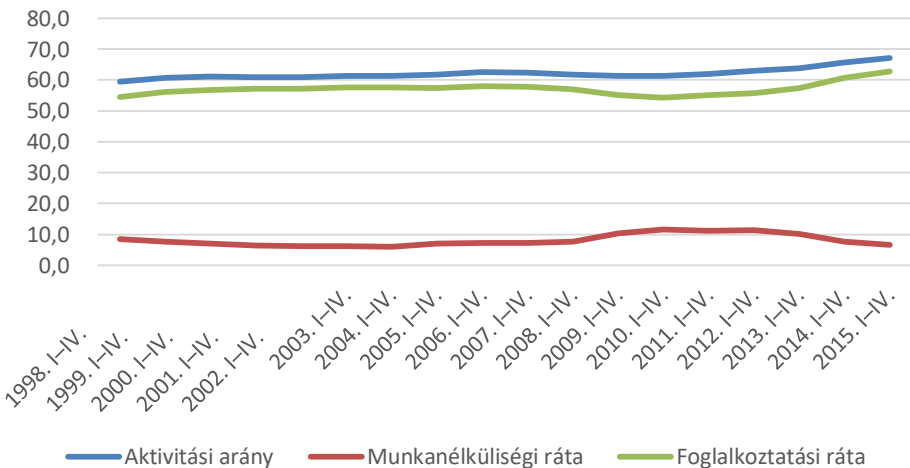
- Jelenleg mindenhol illegális (kivételek néha akadnak, mint pl. az ISIS). Mauritánia volt az utolsó állam, ahol lehetett büntetlenül rabszolgát tartani (2007-ig, bár magát a rabszolgaságot már 1981-ben eltörölték).
- Az ILO legfrissebb adatai szerint 2016-ban 40.3 millióan éltek modern rabszolgaságban (ebből a kényszerített munka 24,9 millió, kényszerházasság pedig 15,4 millió).
  - 4 millió az állami szektorban,
  - 16 millió a magánszektorban (háztartási munka, építőipar, mezőgazdaság),
  - 4,8 millió a kényszerített szexuális kizsákmányolás.
- 4-ből egy gyerek.
- A nők a szexuálisan kizsákmányoltak 99%-át, a többinek 58%-át teszik ki.
- Forrás: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

Főbb munkaerő-piaci mutatók alakulása (KSH)

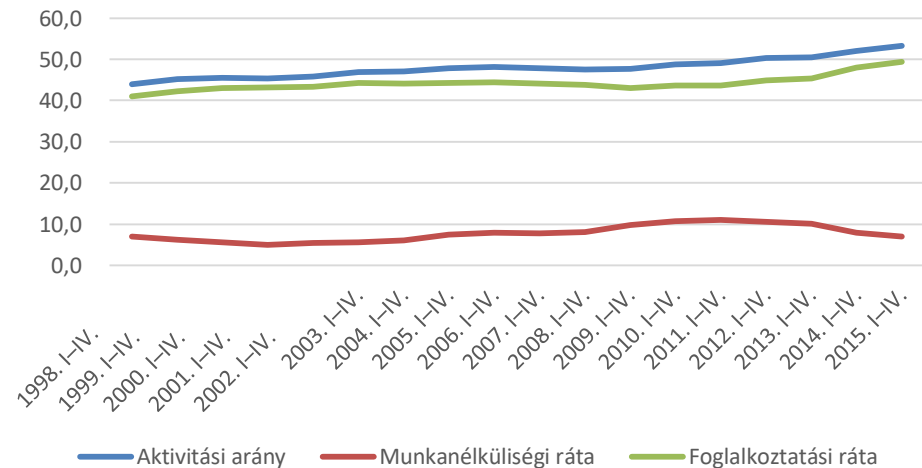
Mind

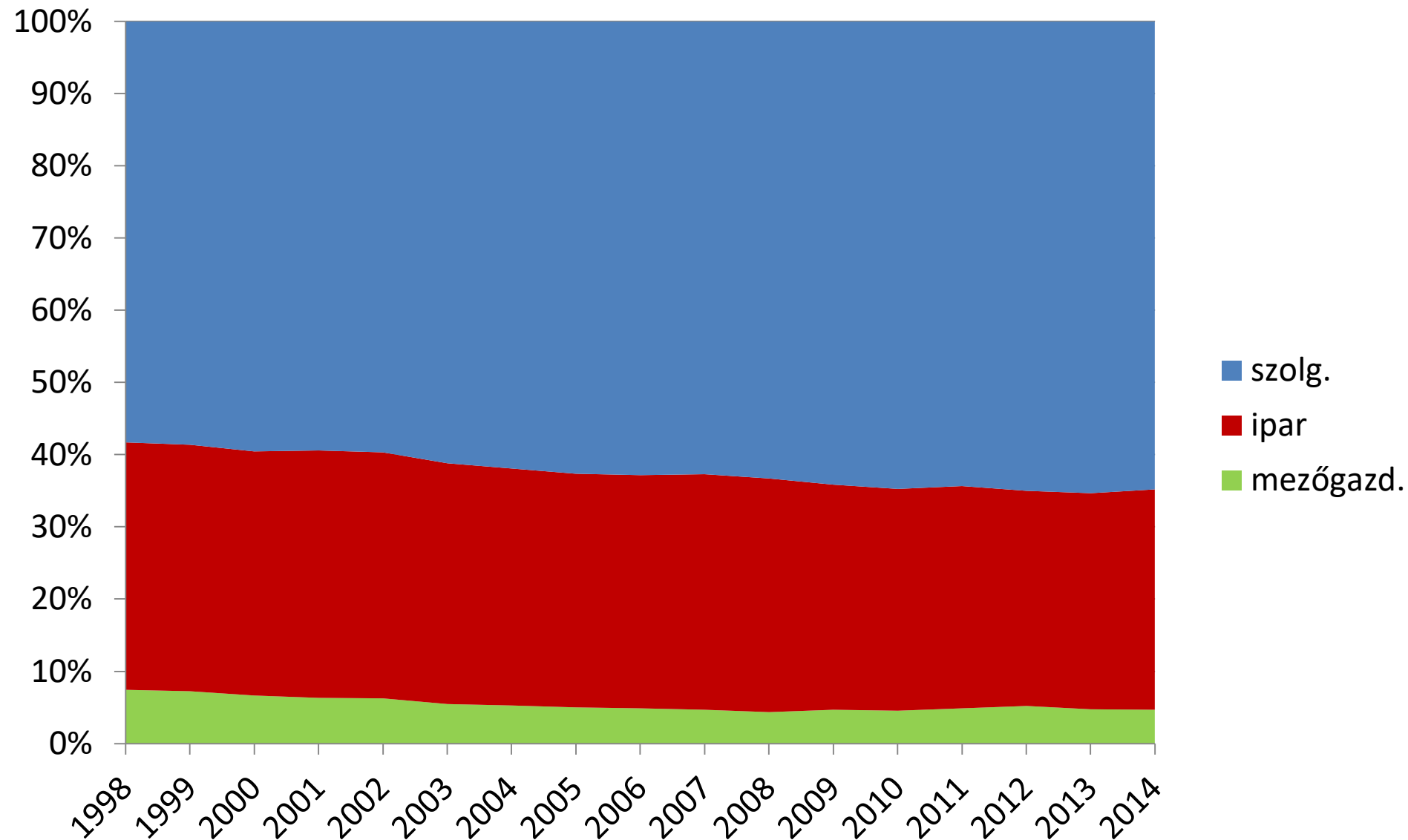
Férfiak

Nők

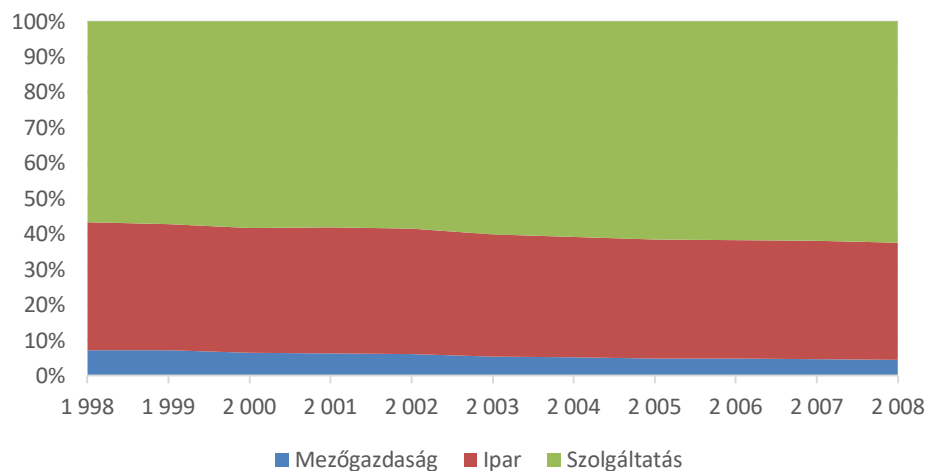

Gazdasági ágak és foglalkoztatás

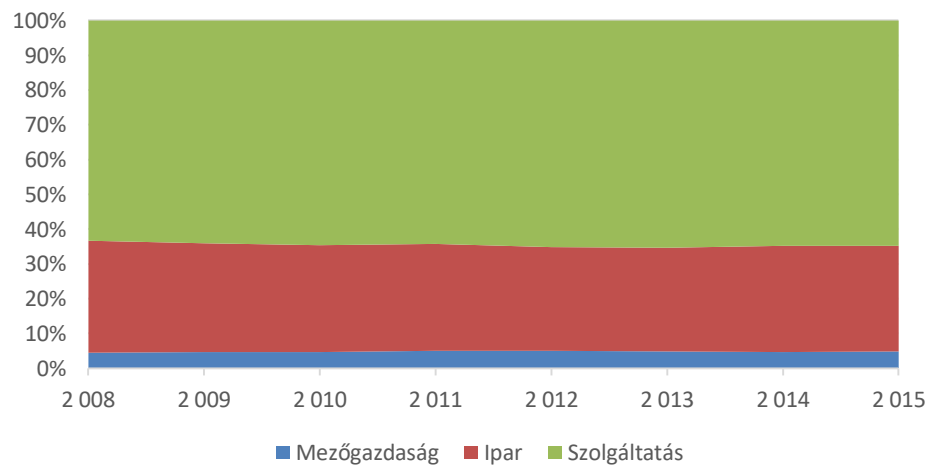

Gazdasági ágak és foglalkoztatás

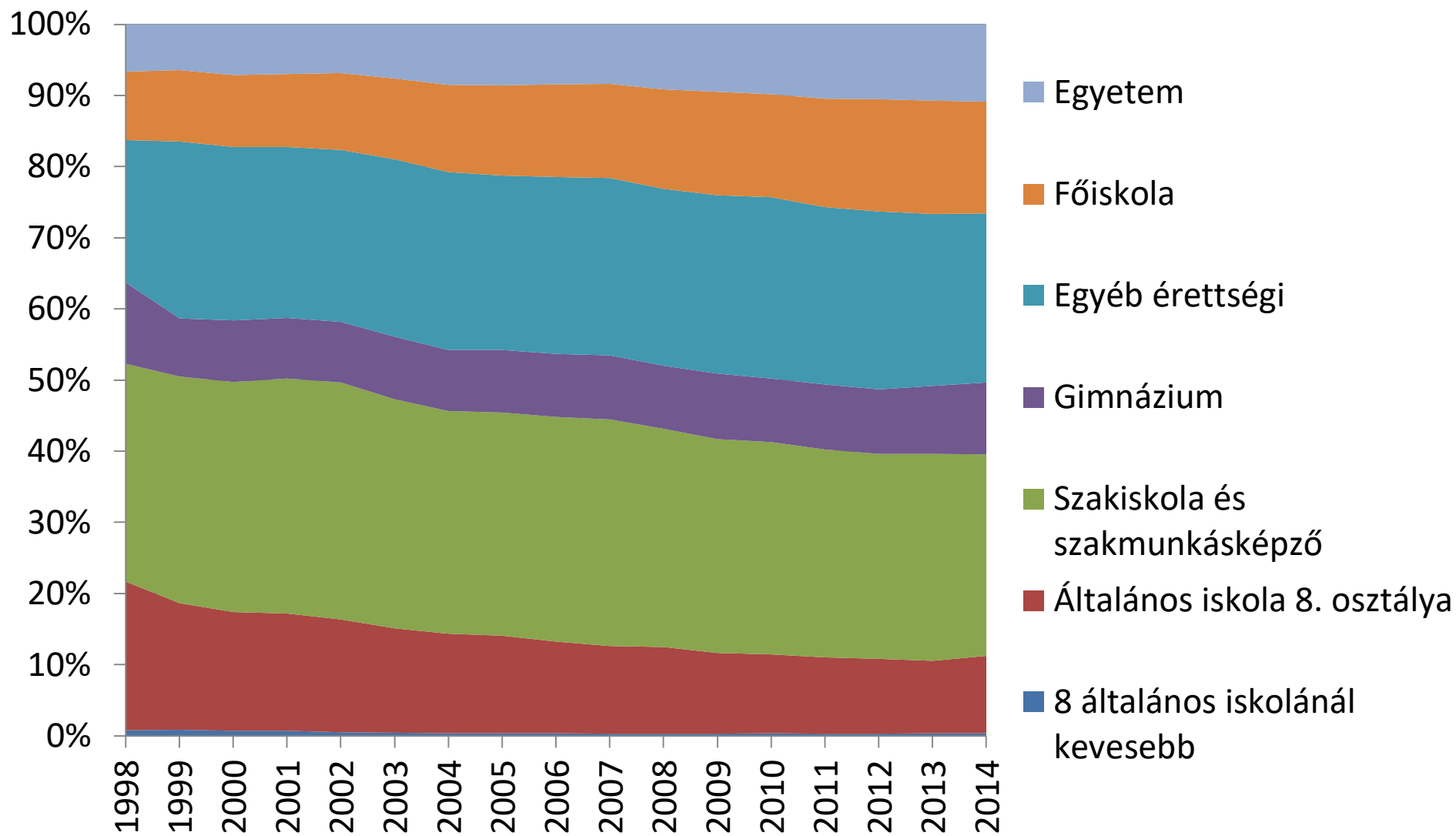
TEÁOR'03

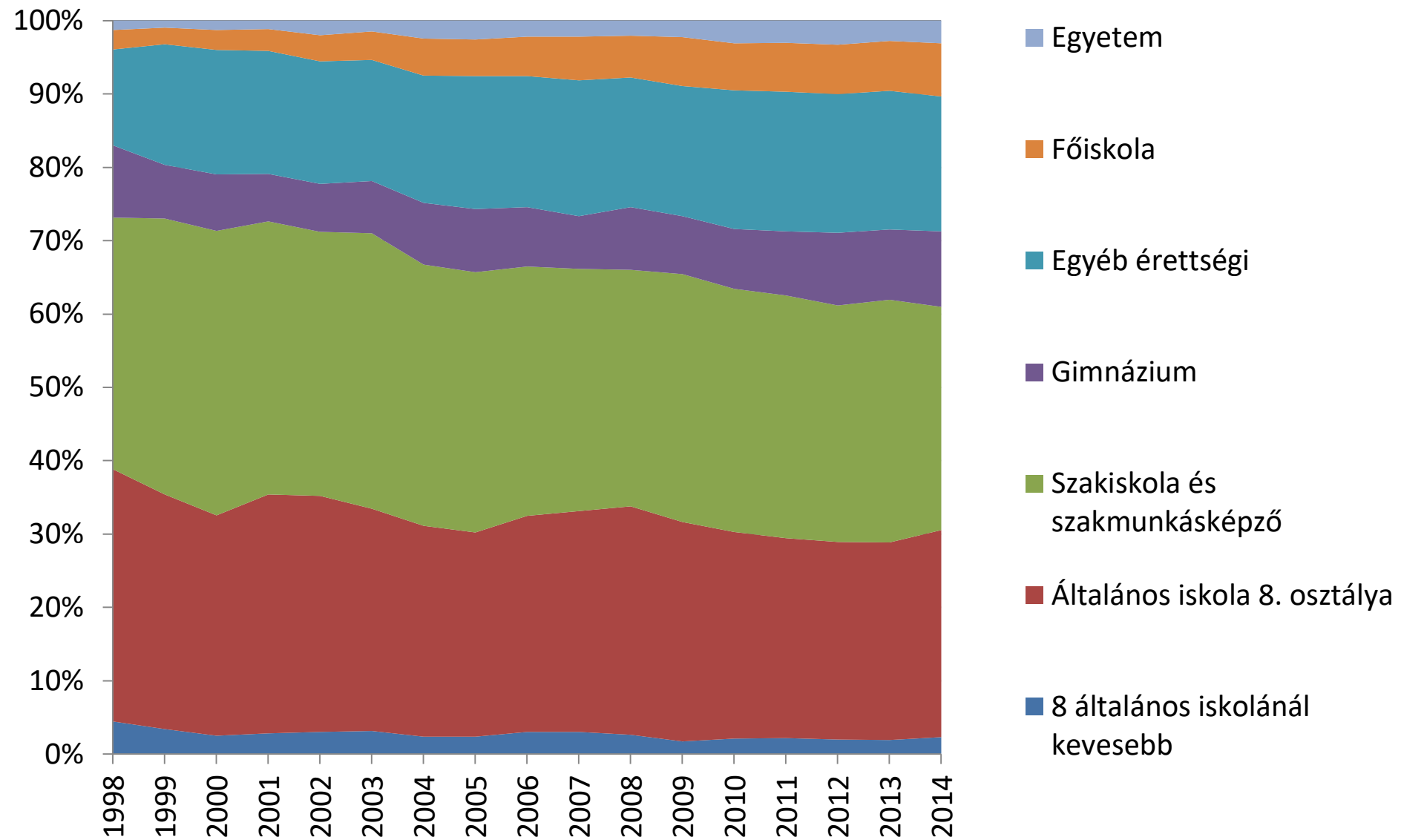
TEÁOR'08

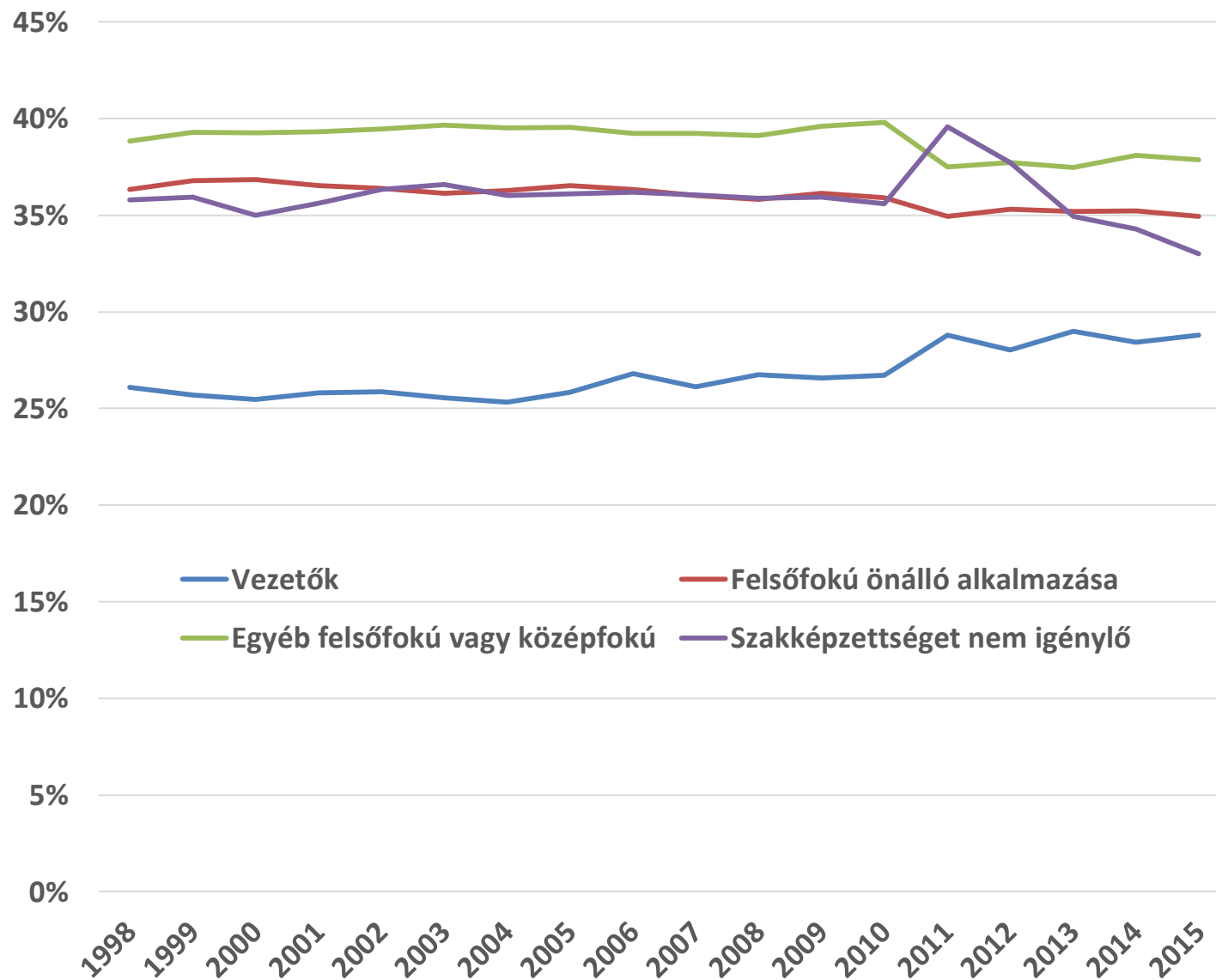
Végzettség és foglalkoztatás

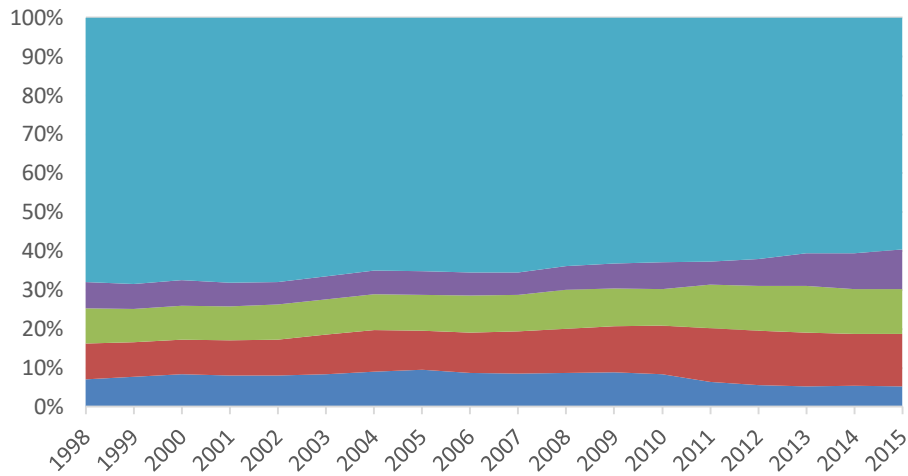
Munkanélküliség és végzettség

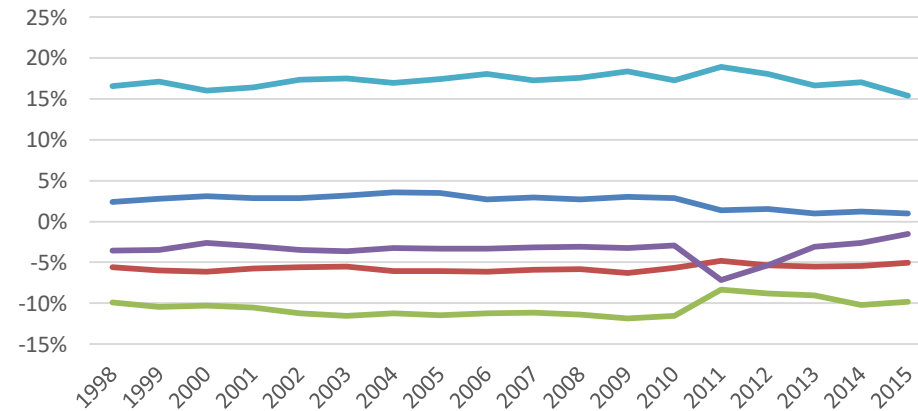
Egyes foglalkozási főcsoportok, nők aránya

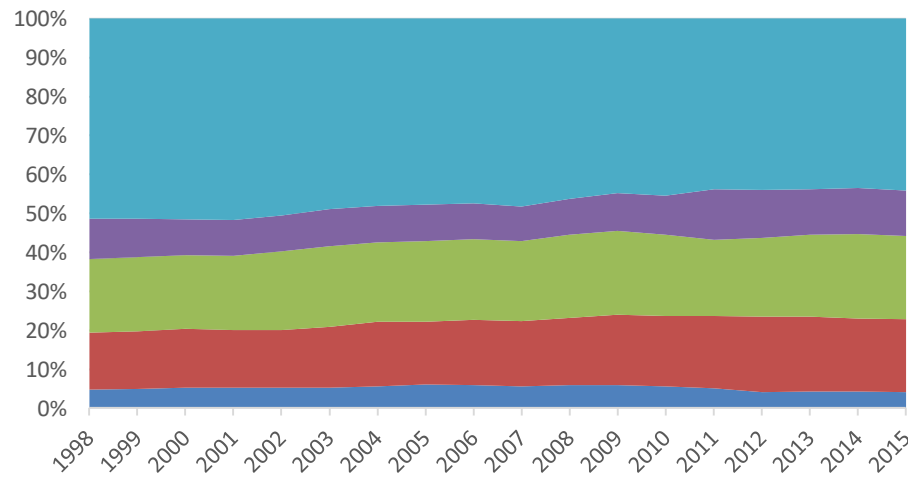
Férfiak

Nemeken belüli arányok nemek közti különbsége (százalékpont, férfi - nő)

Nők

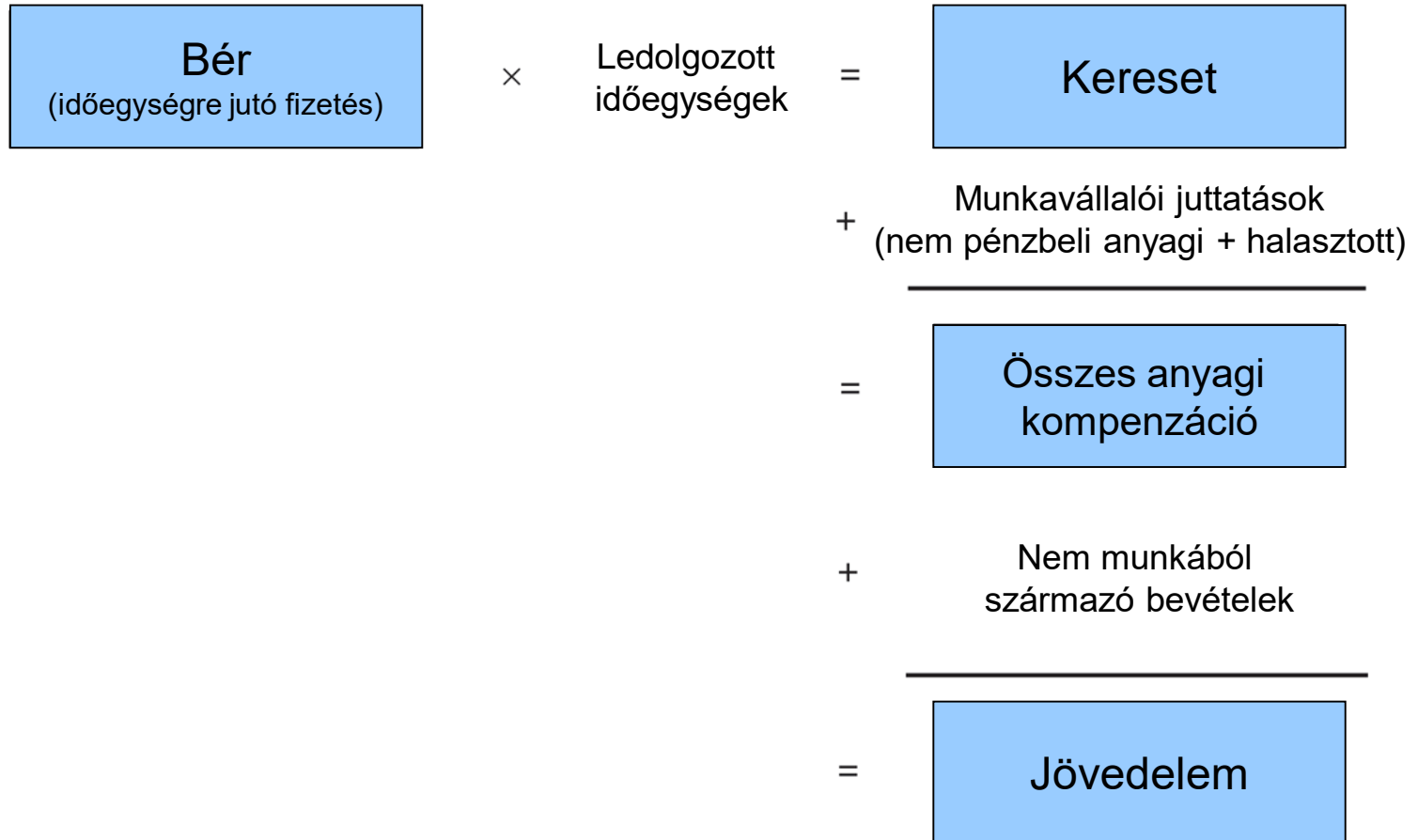

- Törvényhozók, igazgatási, érdekképviselési vezetők, gazdasági vezetők
- Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások
- Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások
- Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások
- Minden más

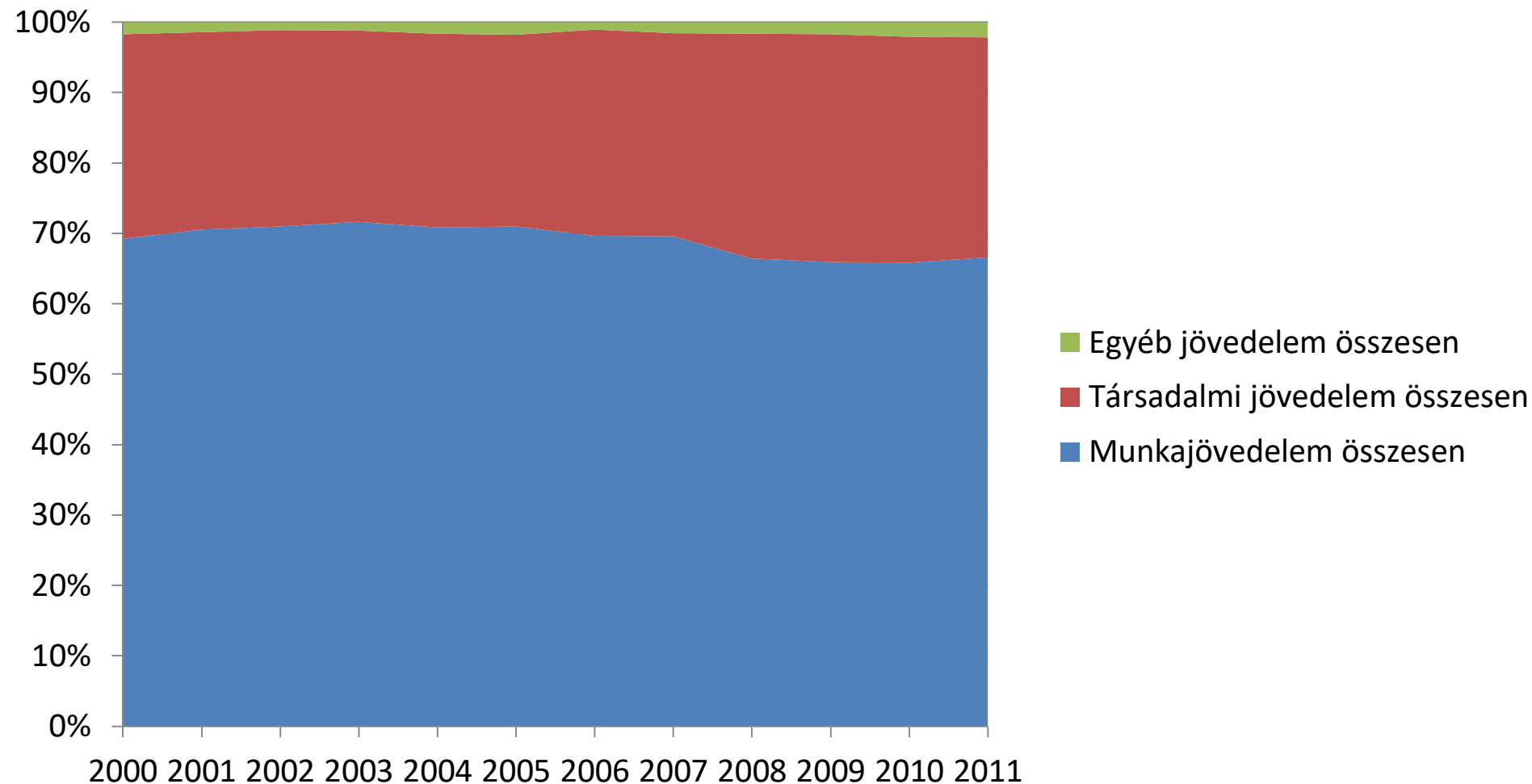

Munkából származó jövedelem

Munkajövedelem aránya a háztartások egy főre jutó összjövedelmén belül

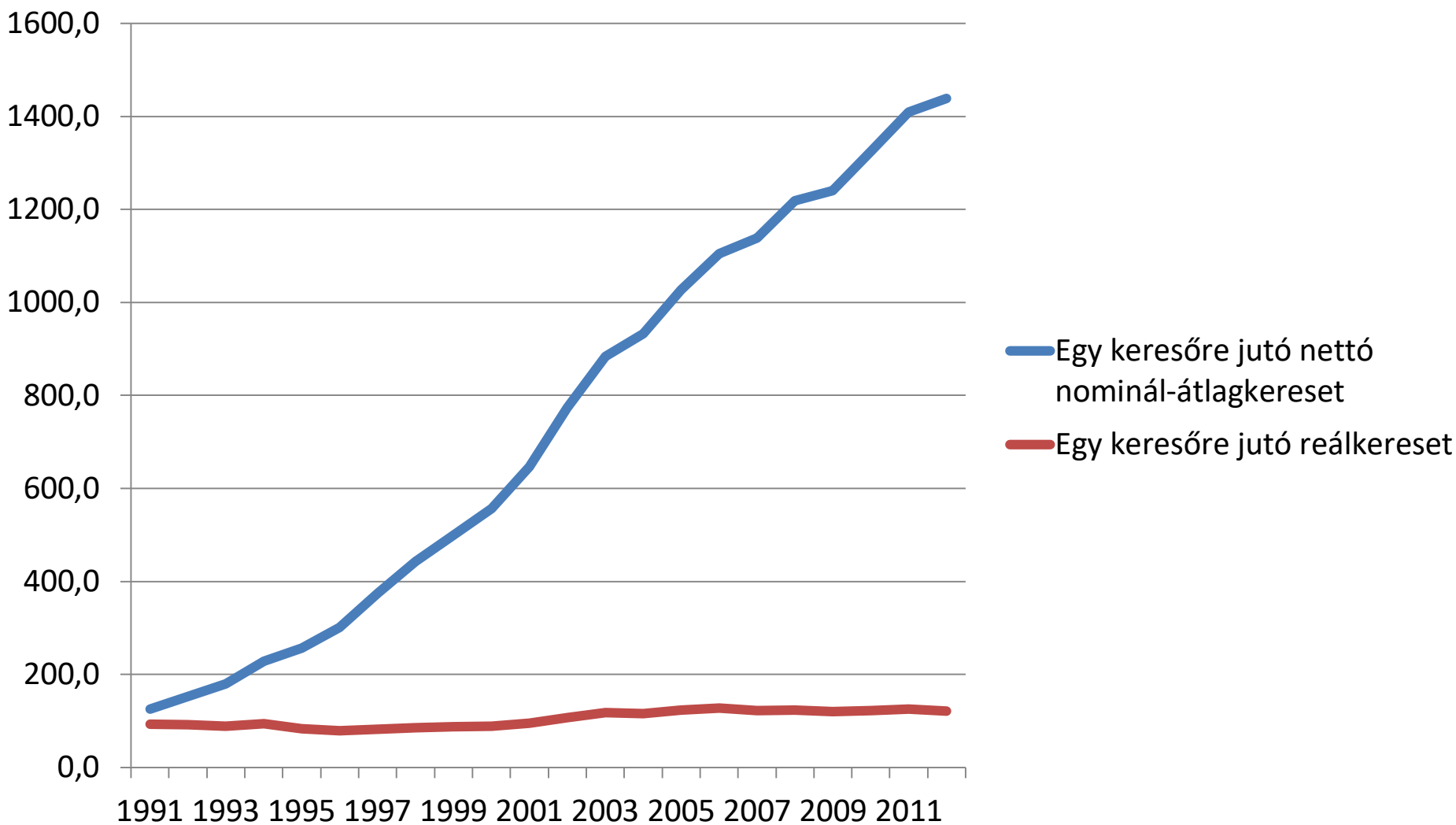
Munkából származó kereset

- Nominál- és reálbér:
  - Fogalmak
  - Nehézségek: fogyasztói kosár összetétele, fogyasztási cikkek minősége

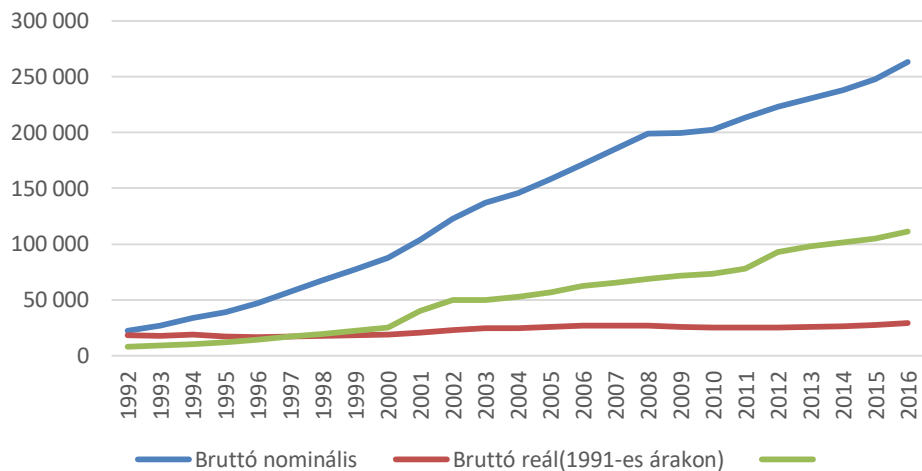
KSH definíciók

- **Átlagkereset:** a teljes munkaidőben (2003-ig a főállásban, teljes munkaidőben) foglalkoztatottak részére fizetett keresettömeg (bérköltség) egy főre jutó havi átlaga.
- **Bruttó kereset:** a személyi jövedelemadó, az egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot, valamint a munkavállalói járulékot is tartalmazó alapbér és egyéb jogcímenen fizetett kereseti elemek (bérpótlék, kiegészítő fizetés, prémium, jutalom, 13. és további havi fizetés) összege.
- **Nettó átlagkereset:** a bruttó átlagkeresetből gazdálkodó szervezetenként a mindenkori munkavállalói járulék, a személyi jövedelemadó, valamint az egészségbiztosítási és a nyugdíjjárulék levonásával és az adott évre érvényes járulékküszöb és az alkalmazotti kedvezményre jogosító jövedelemhatár figyelembevételével számított adat. 1999-től az akkor bevezetett, a gyermekek után járó adókedvezmény hatását nem tartalmazza. A személyi jövedelemadó kiszámítása az szja-törvényben szereplő – az adott évre érvényes – sávós adóelőleg kulcsokkal történik, az adatok nettósítása intézményenként havi szinten történik.
- **Reálkereseti index:** a bruttó, illetve a nettó kereseti index és a fogyasztói árindex hányadosa.
- A **munkaerőköltség**, az élők munkája igénybevételéhez kapcsolódó összes költség, a munkavállalót közvetlenül vagy közvetetten érintő javadalmazások legtágabb köre, beletartozik a munkajövedelem, a szociális költség továbbá a képzési és más költségelemek. A foglalkoztatással összefüggő támogatások vagy járulékfizetési kedvezmények csökkentik, míg a foglalkoztatáshoz kapcsolódó adók növelik a munkaerőköltséget.
- **Havi munkajövedelem (munkavégzéshez kötődő jövedelem):** a teljes munkaidőben foglalkoztatottak (2003-ig a főállásban, teljes munkaidőben foglalkoztatottak) részére fizetett kereseti elemeken felül azokat a pénzügyi és természetbeni juttatásokat is tartalmazza, amelyek a nemzetközi ajánlások szerint részei a keresetnek. Ilyen például a lakhatási költségtérítés, az étkezési térítés, a munkába járás költségének térítése, a kizárólag saját használatra biztosított cégautóval kapcsolatos költségtérítések, a jubileumi jutalom, a tárgyjutalmak stb.

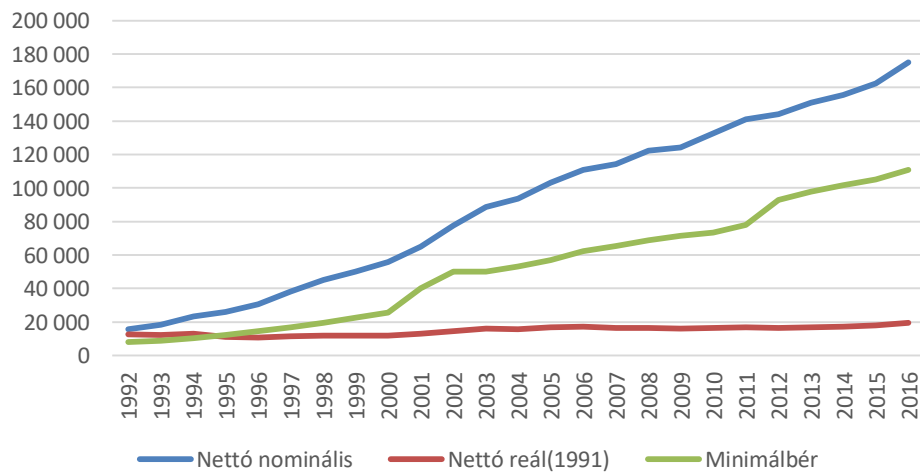
Nominál és reálkeresetek alakulása

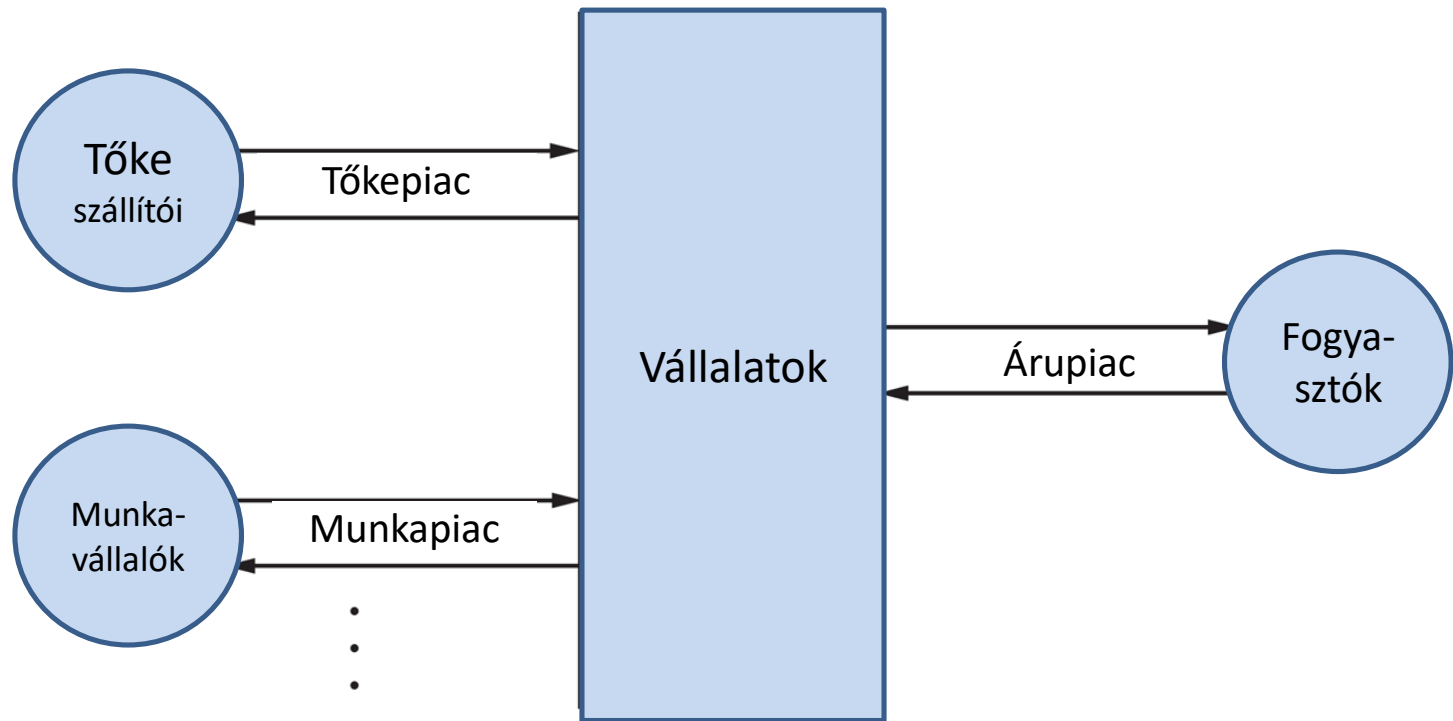
Bruttó keresetek

Nettó keresetek

A munkaerőpiac kapcsolatai más piacokkal

Kimenetek:

munkavállalás körülményei
foglalkoztatás mértéke

Munkaerő kereslet

- Ábrázolás: keresleti görbe
- Bérek meghatározódása
  - Volumenhatás
  - Helyettesítési hatás
- Bértváltozás hatásai
- Egyéb tényezők hatásai:
  - Termékpiaci kereslet
  - Más tényezők kínálata
  - Munka kínálata
- Szintjei: pl. nemzetgazdasági, ágazati, vállalati kereslet
- Hosszú és rövid táv

Munkaerő-kínálat

- Különbség a nemzetgazdasági kínálat és
- vállalat felé irányuló kínálat közt
(bérelfogadás)

Piactisztító bér

- Egyensúly létrejötte
- és megbomlása
- Nemzetgazdasági és vállalati szint

- Egyensúlyhiány:
  - Piaci okok (pl. tranzakciós költségek)
  - Piacon kívüli okok

Szakszervezetek szerepe

- Befolyás a kínálatra
- Kollektív szerződés
- Szerveződés szintjei

Egy alkalmazás: Alul- és túlfizetettség

- Hétköznapi probléma: kiindulás a szükségletekből (mekkora bérre van szükségem?)
- Definíciók: egyensúlyi szinthez képest
- Egyensúlyi szint feletti bérek következményei
- Egyensúlyi szint alatti bérek következményei
- A munkavállalók és munkaadók gazdasági járadéka

Nemzetközi különbségek

- Intézményi különbségek
- A munkanélküliség alakulása segíthet ezen különbségek kimutatásában

Köszönöm a figyelmet!